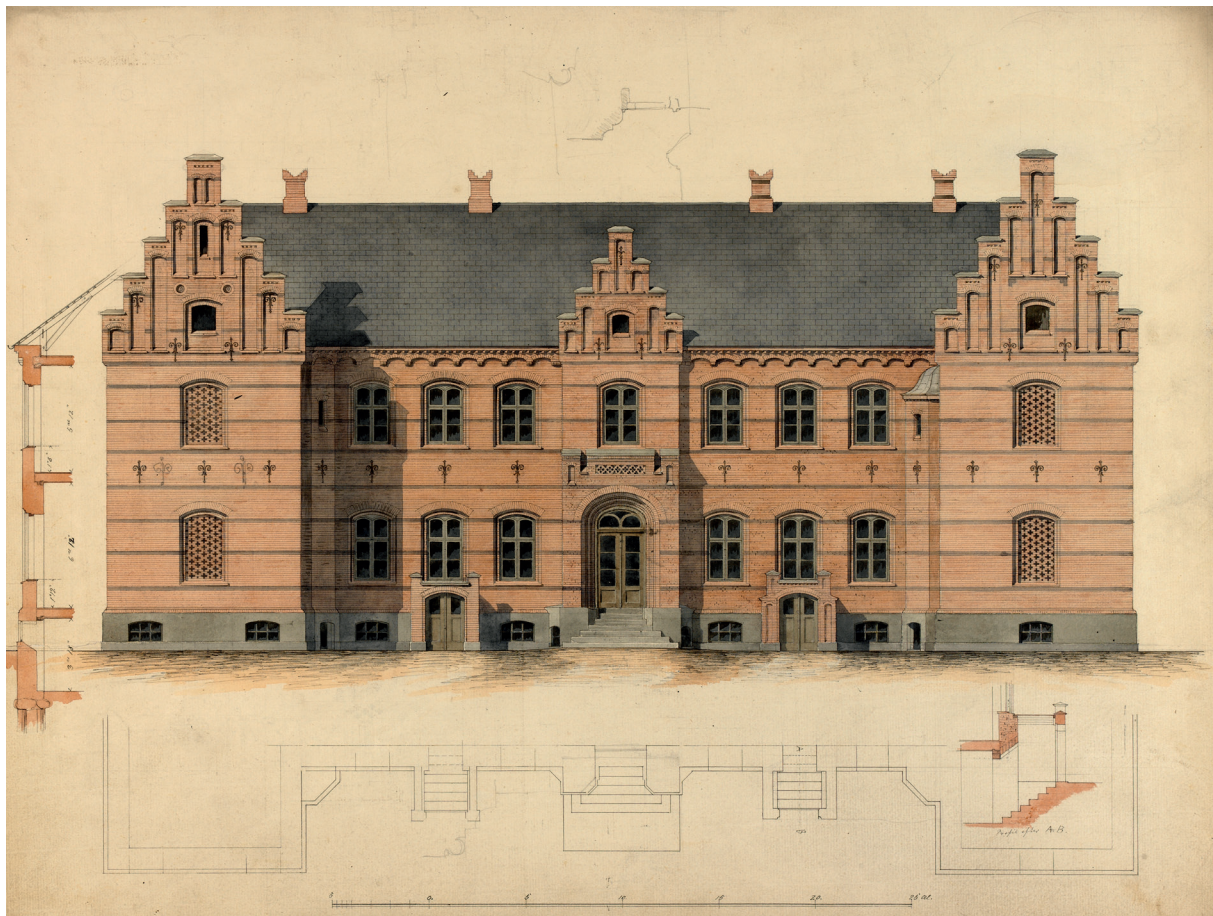

Herregården Erholm på Fyn blev opført 1850-54 af arkitekten J. D. Herholdt. Tegning: J.D Herholdt. Samlingen af Arkitekturtegninger. Danmarks Kunstbibliotek.

Dansk Center for Herregårdsforskning i 2010

Affaglig sekretær Signe Steen Boeskov

Dansk Center for Herregårdsforskning kan med 2010 se tilbage på et produktivt og begivenhedsrigt år. Centeret kunne for eksempel i efteråret med stolthed sende to større publikationer ud i verden med budskabet om den spændende og frugtbare udvikling, som herregårdsforskningen i disse år undergår – nemlig den bearbejdede udgave af centerets tidligere ph.d.-stipendiat Anne Grethe Sværkes afhandling samt et festskrift og en artikelsamling udgivet i anledning af centerets bestyrelses næstformand Carsten Porskrog Rasmussens 50-års fødselsdag. Centeret så også i 2010 et af sine ph.d.-forskningsprojekter afsluttet og en titel tildelt, og fik dermed føjet endnu et perspektiv til sin forskningsindsats omkring perioden kaldet *Herregårdenes Indian Summer*.

I løbet af efteråret 2010 gennemførte centeret også en intensiv fondssøgningsindsats, der resulterede i en treårig bevilling til videreførelse af centerets drift fra Inge og Asger Larsens Fond i perioden 2011-13 samt en bevilling i samme størrelsesorden fra Realdania til to forskningsformidlingsprojekter, der begge vil blive afviklet i den kommende arbejds-

periode. Året 2010 sluttede altså lykkeligt med de bedst tænkelige muligheder for at se fremad og fortsætte og videreudvikle de mange aktiviteter, der blomstrer i centeret i denne tid.

Forskning

Dansk Center for Herregårdsforskning havde i 2010 tilknyttet tre ph.d.-forskningsprojekter samt en herregårdshistorisk undersøgelse og opnåede her igen en række spændende resultater.

Siden 2006 har Dansk Center for Herregårdsforskning været en bærende kraft i udviklingen af forskningsområdet *Herregårdenes og Godsernes Indian Summer fra Grundlovens til Lensafsløsningslovens indførelse*. Centeret har således dannet centrum for en række forskningsprojekter, konferencer, foredrag og publikationer, der tilsammen har kastet nyt lys over og vakt ny interesse for denne fascinerende periode i de danske herregårdes historie. I 2010 blev det sidste af de større projekter tilknyttet forskningsindsatsen ført i hus, da ph.d.-stipendiat og etnolog, Signe Steen Boeskov, i juni færdiggjorde og indleverede sin afhandling *Herregårdsherskab. Distinktio-*

ner og iscenesættelser i danske herregårdsmiljøer, 1850-1920 ved Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet. Den blev forsvaret samme sted i november, og Signe Steen Boeskov tildeltes herefter ph.d.-graden i historie. Ph.d.-afhandlingen belyser selvfremstilling og selvforståelse blandt herregårdsherskabsfamilier i en historisk brydningstid, hvor standssamfundets struktur og roller var under afvikling. Udgangspunktet for forskningsprojektet er de to herregårde Hvedholm på Sydvestfyn og Nørre Vosborg i Vestjylland og deres herskabsfamilier. Det er hensigten at undersøge kommunikation og manifestation af forskellige former for status og kulturelle kendetegn, der kan sandsynliggøre herskabers og deres omgivers forståelse af, hvad der kendetegnede herregårdsherskab som netop herregårdsherskab. De to herregårde udgjorde i udgangspunktet to meget forskellige herregårdsmiljøer og deres herskabsfamilier, henholdsvis familien Bille Brahe Selby og familien Tang, to meget forskellige typer af herskaber – både når det gjaldt godsets størrelse og geografiske placering, anerne, forbindelsen til herregården, de økonomiske ressourcer og sammensætningen af det sociale netværk. Hver især udfyldte de to familier og deres forskellige medlemmer dog rollen som herregårdsherskab, og de skabte og opretholdt status blandt andet gennem den form for herskabelighed og de sider af herregårdslivet, som de fremviste og fremhævede. Dansk Center for Herregårdsforskning forventer at udgive afhandlingen som bog i det kommende år.

Forskningsprojektet *Herregårdene og oplevelses-samfundet – nyt liv i gamle bygninger* ved ph.d.-stipendiat og historiker Mikael Frausing har i løbet af 2010 udviklet nye og spændende perspektiver blandt andet gennem et oplysende casearbejde. Projektet, der udføres i samarbejde med Aarhus Universitet og er støttet af Inge og Asker Larsens Fond til Støtte af Almennyttige Formål, beskæftiger sig med danske, privatejede herregårde som kommercielle aktører i oplevelsesøkonomien. Mikael Frausing har i løbet af det forgangne år i særdeleshed opdyrket de to cases og herregårde Ledreborg og Hindsgavl som to forskellige oplevelsesøkonomiske strategier inden for herregårdenes rammer og muligheder. Disse to gårde tegner sig som erfarne aktører og et par af giganterne på herregårdenes oplevelsesøkonomiske scene, men tegner sig også som to vidt forskellige eksempler med meget forskellige områder og prioriteringer inden for feltet. Mikael Frausing kan med sit projekt belyse, hvordan disse to gårde og virksomheder med henholdsvis en mangefacetteret event-, messe- og koncertvirksomhed og professionel hotel- og konferencedrift er med til at præge brugen og opfattelsen af den danske herregård i dag. Mikael Frausing gennemførte sidst på året desuden et studieophold ved Cultural Heritage Management, Department of Archaeology, University of York, under hvilket han dels fik mulighed for at stifte bekendtskab med et frugtbart kulturarvsforskningsmiljø, dels fik lejlighed til at udføre sammenlignende feltarbejde og foretage en række herregårdsfeltarbejdesøg i Yorkshire.

*Herregården Ledreborg ved Roskilde indgår som case i ph.d.-stipendiat Mikael Frausings afhandling Herregårdenes drifts- og avlsbygninger. Fremtidens udviklingsbetingede om- og tilbygninger versus arkitektoniske kulturarvsværdier.
Foto: Dansk Center for Herregårdsforskning*

Også ph.d.-stipendiat og arkitekt Sonja Marie Overgaard nåede i 2010 vidt omkring i sit forskningsprojekt *Herregårdenes drifts- og avlsbygninger. Fremtidens udviklingsbetingede om- og tilbygninger*

versus arkitektoniske kulturarvsværdier. Projektet, der udføres i samarbejde med Arkitektskolen Aarhus og er støttet af fonden Realdania, sigter blandt andet på at undersøge, hvordan fremtidige udviklings-

betingede ombygninger af herregårdenes drifts- og avlsbygninger i videst muligt omfang kan tilgodese bygningernes arkitektoniske kulturarvsværdier. Sonja Marie Overgaard har i 2010 arbejdet med at udvikle afhandlingens kapitler med udgangspunkt i avlsbygningerne på tre forskellige herregårde. Her har hun beskrevet meget forskellige muligheds- og bæredygtighedsbetingelser samt en stor variation i løsningsmodeller. Hun kan således vise, hvordan udfordringerne på disse steder på hver sin måde har været store, men også hvordan samtlige steder har mødt udfordringerne med bevidstheden om den vanskelige balance mellem på den ene side at fremtidssikre herregårdsanlæggene og på den anden side at udpege og sikre de unikke og bevaringsværdige træk. Sonja Marie Overgaard har desuden i løbet af året arbejdet med sin afhandlings teorikapitel, hvor hun indkredser tre udvalgte kulturarvsværdier for at belyse, hvordan de tre cases i deres indgreb med stor diversitet fordeler sig i prioriteringen og spillerummet mellem disse værdier.

Sidst men ikke mindst har Dansk Center for Herregårdsforskning i 2010 været vært for produktionen af en historisk undersøgelse af herregården Ormstrup ved Bjerringbro. Projektet blev udført af historiker Espen Kierkegaard Espensen og blev finansieret af herregårdens ejere, Minna og Niels Due Jensen. I første omgang udførte Espen Kierkegaard Espensen en forundersøgelse, der i sensommeren resulterede i en rapport om herregårdens, dens ejeres og omegns historie samt om det tilgængelige

kilde- og billedmateriale. Da historien om Ormstrup på baggrund af denne undersøgelse tegnede sig interessant, blev det besluttet at gennemføre en mere udførlig undersøgelse og formidle undersøgelsens resultater i en bog, som udgives i 2011.

Formidling

Dansk Center for Herregårdsforskning har også i 2010 bidraget til – både i faglige og i bredere sammenhænge – at formidle herregårdsforskningens resultater. Således har centeret og dets tilknyttede forskere både gennem publikationer, foredrag og deltagelse i faglige netværk samt i sin kontakt med presse og andre med interesse for herregårdsområdet formidlet viden om herregårdenes fortid og nutid.

Centeret var således i 2010 for eksempel arrangør og deltager i videnskabsfestivalen *Forskningens Døgn* med foredragsarrangementet *Fra Kongebesøg til Drømmebryllup* på Gammel Estrup – Herregårdsmuseet den 22. april 2010. Arrangementet, som tiltrak over 60 personer, havde til hensigt dels at præsentere den interesserede kreds for centerets arbejde, dels for at belyse eksempler på iscenesættelse af og på herregårdene i fortid og nutid. Daværende faglig sekretær Jesper Munk Andersen indledte arrangementet med en præsentation af centerets formål, historie og virke. Herefter holdt ph.d.-stipendiat Signe Steen Boeskov foredraget *Kongeligt besøg på Hvedholm 1908*, der omhandlede kronprins Christians (den senere Kong Christian) besøg

FRA KONGEBESØG TIL DRØMMEBRYLLUP

Den 22. april 2010 var Dansk Center for Herregårdsforskning vært ved et foredragsarrangementet *Fra Kongebesøg til Drømmebryllup* i forbindelse med Forskningens Døgn. Foredragene foregik i *Gammel Estrup* – Herregårdsmuseets statelige interier.

på den store fynske herregård Hvedholm – en visit, der satte det store hus på den anden ende. Casen blev anvendt som eksempel på herregårdens rige selskabelighed og herskabelige liv samt de kongelige forbindelsers centrale betydning i perioden fra midten af 1800-tallet og frem til lens afløsningen. Dernæst holdt ph.d.-stipendiat Mikael Frausing foredraget *Drømmebryllup på herregårdene*, der med udgangspunkt i eksempler fra et nutidigt herregårdsbryllup fortalte om, hvordan herregårdene stadig i høj grad iscenesættes og danner rammer om alt fra møder, fester, koncerter og events til drømmebryllupper – ikke mindst med henvisning til den

fortidige pomp og pragt, som for eksempel de kongelige besøg udfoldede. Spørgsmål, debat og deltagelse viste stor diskussionslyst og stort engagement blandt deltagerne. Afslutningsvis blev museets aktuelle særudstilling præsenteret i perspektiv af aftenens tema af Jesper Munk Andersen, og publikum havde efterfølgende adgang hertil.

Dansk Center for Herregårdsforskning stod som nævnt i 2010 ligeledes for to større udgivelser. Anne Grethe Sværkes bog *Nybygt af gammel Art. Nygotisk herregårdsarkitektur i Danmark 1830-1900* fortæller den fascinerende historie om, hvordan og hvorfor der blev bygget usædvanligt meget på de danske herregårde i perioden 1830-1900. På en tredjedel af alle herregårdshovedbygninger blev der således foretaget væsentlige nybyggerier, og perioden, der var en magtfuld tid for landets godsejere, kom altså også til at rumme stor pragtudfoldelse gennem byggeaktiviteterne på herregårdene. Byggestilen var historicistisk, og forestillinger om fortidens borge og middelalderens stemninger dukkede op i herregårdsbyggeriets nygotiske formsprog. Periodens arkitektoniske udtryk er med sine mange historiske henvisninger ofte blevet fremstillet som stilforvirret af eftertiden. Anne Grethe Sværke viser dog i bogen, hvordan tidens herregårdsbyggerier tværtimod vidner om en stærk stilbevidsthed hos både bygherrer og arkitekter og giver et opklarende indblik i samtidens oplevelse af bygningerne og det herregårdsliv, de dannede ramme om.

Årets anden større udgivelse, *Det pryder vel en Ædelmand. Festskrift til Carsten Porskrog Ras-*

*I 2010 fyldte Dansk Center for Herregårdsforskning næstformand, Carsten Porskrog Rasmussen, 50 år. I den anledning udgav Centret bogen *Det pryder vel en Ædelmand*. Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen i anledning af hans 50-års fødselsdag. Foto: Dansk Center for Herregårdsforskning*

mussen i anledning af hans 50-års fødselsdag. (Red.: Signe Steen Boeskov, Dorte Kook Lyngholm og Mikael Frausing), rummer ti nye artikler skrevet af en kreds af yngre forskere med faglig baggrund i

historie, kunsthistorie, etnologi og arkitektur og med emner, der alle i bred forstand knytter an til herregårdsforskningen. Artiklerne bringer læseren så vidt omkring som fra slesvig-holstenske adelsslægter, voldelige bønder på Herlufsholm gods, birkeretten på Clausholm og godsejernes magt i Nordvestjylland, over godsejernes politiske selvforståelse, herskabernes selvscenesættelse på Nørre Vosborg, historicistisk herregårdsarkitektur og arvefæstegodset på Fussingø, til herregårdenes aktuelle nutidige situation med bygningsrestauration og oplevelsesøkonomi. *Dansk Center for Herregårdsforskning* ønskede med udgivelsen af festskriftet at markere Carsten Porskrog Rasmussens store og vidtrækkende indsats som historiker, forsker og formidler. Carsten Porskrog Rasmussen var i 2004 medstifter, da *Dansk Center for Herregårdsforskning* blev dannet på *Gammel Estrup – Herregårdsmuseet* og er i dag fortsat centerets engagerede næstformand. Det er altså ikke mindst Carsten Porskrog Rasmussens fortjeneste, at en fokuseret indsats for forskningen og formidlingen omkring danske herregårde og herregårdshelheder nu udfoldes gennem centeret.

Udover de nævnte publikationer har centerets tilknyttede forskere, bestyrelsesmedlemmer med videre bidraget med artikler til eksterne publikationer og har på adskillige andre måder – gennem undervisning, foredrag, interviews og deltagelse i konferencer, seminarer og faglige netværk – formidlet centerets resultater og udbredt kendskabet til herregårdsforskningen og den danske herregård.

Diverse

Dansk Center for Herregårdsforskning fortsatte i 2010 sit internationale samarbejde med tre nordiske museer og tre nordiske universiteter under Interreg-projektet *Västerhavets Kulturarv*. I 2010 havde projektet særligt fokus på udviklingen af den fælles vandreudstilling *Gränslöst*, der fortæller historien om den norske by Larvik, den svenske by Göteborg og danske Gammel Estrup herregård i 1700-tallet samt om periodens kulturelle udveksling på tværs af grænserne. Historien præsenteres med udgangspunkt i begreber om perioden som frihed, magt og kundskab. Centeret bidrog i 2010 blandt andet til udarbejdelsen af udstillings- og formidlingsmateriale vedrørende den danske herregård.

I 2010 udpegede det nordiske konferencefællesskab *Nordisk Slots- og Herregårdssymposium* Dansk Center for Herregårdsforskning som praktisk tovholder for koordineringen af informationer indenfor netværket. Netværkets oplysninger og nyheder formidles hermed fra centeret og dets hjemmeside.

Centeret indledte i løbet af året et samarbejde med Postdanmark om research og udvælgelse forud for organisationens lancering af en frimærkeserie

med danske herregårde. Fire jyske renæssanceherregårde – herunder herregården Gammel Estrup – indleder i 2011 serien.

Ligeledes havde centeret i 2009-10 et samarbejde med fjernsynskanalen DR om research til programrækken *Slotsfruer*, der var en portrætserie om fire danske, kvindelige herregårdsejere. Serien blev sendt på kanalen i januar 2010.

Personale

Bestyrelsen for Dansk Center for Herregårdsforskning fortsatte uændret i 2010 og bestod derfor af bestyrelsesformand, cand.mag. Britta Andersen, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet, næstformand, lektor, dr. phil. Carsten Porskrog Rasmussen, Aarhus Universitet, seniorforsker, ph.d. Mikkel Venborg Pedersen, Nationalmuseet og professor, arkitekt Gert Bech-Nielsen, Arkitektskolen Aarhus.

Faglig sekretær cand.mag. Jesper Munk Andersen fratrådte juli 2010 stillingen, og i hans sted ansattes ph.d. Signe Steen Boeskov. Ph.d.-stipendiat Sonja Marie Overgaard afsluttede barselsorlov 1. august 2010. Ph.d.-stipendiat Mikael Frausing indledte forældreorlov 6.december 2010 (indtil 13. februar 2011).

Tak til:

Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal

Arbejdsmarkedets Feriefond

Arkitektskolen Aarhus

Augustinus Fonden

C.A.C. Fonden

Carlsen-Langes Legatstiftelse

Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse

Djurslands Bank

Fabrikant Albert Nielsens og Hustru Anna Nielsens Fond

Farumgaard-Fonden

Fond til fordel for almenvellet i Randers og Omegn

Forskning- og Innovationsstyrelsen

Friluftsrådet

HUJ A/S

Inge og Asker Larsens Fond

Interreg IV A
Jyllands-Posten A/S
Kulturministeriet
Kulturarvsstyrelsen
LAG Djursland
Lions Club Gl. Estrup
Løvenholm Fonden
Manufakturhandlerforening i Københavns Almene Fond
Minna og Niels Due Jensen
Norddjurs Kommune
Realdania
Region Midtjylland
Skibsreder Carsten Brebøls Almennyttige Fond
Undervisningsministeriets Tips- og Lottomidler
Aarhus Kommune
Aarhus Universitet

